

CORINA ISABELLA CSISZÁR, MARIA MIRELA PODUȚ

Obiceiuri nupțiale din Maramureș

Méréu tinerii în șazători, la joc, la nunți. Și demult băieții îmblau la fete. Înt-acela timp oamenii punéu zua nunții. Mergeau și discutau. Dar ascultau și de părinți. Când se căsătoreau tinerii se uitau cum erau părinții, dacă erau muncitori, dacă nu erau băutori etc. Acuma nu mai ascultă așa de părinți. Și din dragoste se căsătoreau, da ziceau părinții: „Du-te că dup-acé ț-a plăcé!” Da o știut să ducă și de-o fo bine și de-o fo rău. Fetele sărace să căsătoreau cu băieți care aveau averi și de nu le plăcea. Atunci trăiau oamenii numai din agricultură. Se puneau cartofi mulți, holde de grâu, de secară, de ovăz. Acum toate-s pustii. Dacă nu-ți plăcé defel, totuși nu te-ai putut lipt’i de el ca de-on par în gard.

Se căsătoreau cu învoiala părinților. Ei trebuie să-ți dea binecuvântarea că altfel nu-ți méré bine niciodată. Trebe să te binecuvinteze din toată inima p-aista drum, că nu-i ușor. Și atunci să despărțau da nu ca acuma. O fost și care s-o recăsătorit, da mai rar. Oamenii o știut că trebuie să ții legământul. Nunțile se făceau în câșlegi, când nu-i post. Era de 7-8 săptămâni câșlegile. Înt-acela timp oamenii punéu zua nunții.¹

Pețitul

Știi că mai demult bătrânii erau cu *pețātu*. Grăie fecioru cu fata, da numa dacă părinți erau de acord, lua fecioru fata, nu trecé păstă voia lor. Méré a peți bătrânii la fată. Méréu mai demult la părinți fetei și cereu: *noa, îi dai pământu acela ori îi dai grădina ceie la fată*, cereu înainte și spuneu ce să-i deie. Fata pregăté mâncare și horincă. Părinți feciorului nu ducéu nimnic când méréu a peți. Așé era.²

Mergea feciorul cu părinții în pețit. Se știa dinainte:

- Uite, pe duminică seara noi venim să te cerem în căsătorie.

Și dacă se înțelegeau, se stabilea data nunții.³

Zăcéu că mărg *pă vujală*. Înainte de pețât, méré la înțăles. Acolo povestéu laolaltă, se vorbea despre zestre, care la care, ce-i dă. Îți dau pemintele cele și-o vacă și patru oi, 5

¹ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

² Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

³ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Marc, 58 ani, Băiuț, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2016.

oi, care, cum o fo de înstărit. O fost la care îi da câte o părete de cai cu car cu tăt, cu zdici cu tăt. O suit tăt în car și s-o dus. Méré tânării la *potrocol*, bagsamă la sfat. Și api mereu la jurământu. Apoi o făcut nunta. La peșat erau care mereu cu părinții da erau și care să înțelejeu numa băiatu cu fata. Tăt méré băiatu în sat la fată și când era de la o vreme, zâcé la părinți:

- Ia, uită-te, io nu vréu să mă lăs de ié dacă vreți, noi deolaltă nu ne lăsăm.

Zâcé și fata:

- Mamă, lasă-mă-n pace, mamă și tată, eu după aiesta vreau să mă duc.

Și n-avéi ce le face.

Și părinți fetei spunéu ce zestre îi dau, mai ales de méré de noră. Părinți feciorului spuneu ce-i dau lui.⁴

Demult băieții îmblau la fete seara. Apoi ieșeau afară și băiatul o întreba pe fată dacă vrea să margă după el. Dacă se înțelegeau și se se plăceau, se hotărău să se căsătorească. Da fata zicea: „Să vie și tată-tău să fie de acord”. Apoi mergea băiatu cu tată-so cu câte-o oiagă de horincă „la peșit”. Părinții fetei trebuiau să spună ce-i dau fetei de zestre. Apoi întrebau și ei: „Da tu ce-i dai la fecior?” Apoi erau și care promiteau da nu se țaneau de cuvânt.⁵

Credința (Logodna)

După ce să înțelegéu, făcéu *credința* mare ori mică; mare era cu ceteră, mică era numa a căsî, așé cine era mai apropiat méré. Ascundéu inelele într-un blid cu grâu și de acolo le luau. Puné un talger cu grâu pă masă și de acolo le luau și îi puné pă deget la mireasă. Până dimineață era credința și când să făcé zăuă, méréu înainte popii. Mirele și mireasa și tătă lumea mergea pă drum cu ceterașii. Api să făcé *herdetiș*, să străga în biserică, să anunța cununia. Și api dacă să înțelegé, făcéu nuntă, dacă nu să înțelegé, strâca. O, câți o strâcat credința și io am strâcat. Am strâcat da iar am tomnit. După ce să înțeleg și după logodnă, la 2-3 săptămâni, cumpără tăt ce trebe pântru nuntă și pregătesc.⁶

Chematul la nuntă

Umblau chemătorii să cheme la nuntă cu *palțauăle*. Fetele făceau palțauăle, era mai mic ca steagu de nuntă. Cu palțauăle méré feciorii și chema fetele la nuntă. Umbla pă tăt satu câte doi. Tăți feciorii din sat umblau să cheme la nuntă. Îi trimité mirele și mireasa.

⁴ Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer Lucreția Matei, 74 ani, Curtuiușu Mare, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Chi/01/2017.

⁵ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

⁶ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

Mirele și mireasa își chemau chemători și nune. *Nunele* erau a mirelui, *stropitoarele* erau a miresii. Și temătorii umbla și tema fetele. Fiștecare avé palțauă în mână. Le făcú din *prime*, hârtie din aia creponată, colorată și puné o năframă de-a fetii. La palțau să puneau zgărzi de-a fetii de la grumaz. De nu ț-o venit chemătorii să te cheme la nuntă, n-ai avut ce cota acolo.⁷

Mirii fugiți

Tinerii să cunoșteau vara la danț, la șură sau în căs. Josenii o făcut și verjele. Api veneu cei din sus, la danț jos. Când viné susenii, coptiii anunțau ceterașii: „Cântălește că vin susanii.” Și cântăle. Și viné băieții măreți și da bani la ceterași. Și dacă tu ai fost din jos, ai dat fata la acela din sus, să joace cu ea. Fetele mergeau cu mamele la dans. Când am gătat dansu, am mers la mama pă brață.

Sara veneau feciorii la fete. Și fetele și de-o fo 10 feciori în casă, o trebuit să-i petreacă pă fiecare. Și venea feciorii și sta în cameră cu toți, cu părinții, cu moșii. Și api de

Nuntă din Oncești; foto: colecția Corina Isabella Csiszár

⁷ Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer Lucreția Matei, 74 ani, Curtuiușu Mare, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M..M., Dosar Nr. Chi/01/2017.

ieșe fata cu băiatu și la mama fetei nu-i plăcea de el, api băté *prisnelele* de la sobă, să vină fata în casă, iute. Și api să cerea fata la băiat, să intre repede în casă. Sau altă mamă băté încet la ușă, să vină fata înăuntru.

Erau de gazde și de răi, mai slabi. Api să puné neamurile și părinți și îi abăté laolaltă pă bocotani. De cumva băiatu n-o vrut numa cu o săracă să să însoare și nu vroie părinți, api fugeu. Părinții mei s-o dus la o nuntă sara, că era noaptea nunțale. O venit soțu meu și cu Deordica lu Ceterașu și m-o luat și am venit la el. Noa, eu așé m-am măritat. Am venit cu el și cu încă unu, un verișor de al lui. Atunci era păru lung, și își făcéu fetile *t'ici*, fetele mai tinere. Împlet'eu păru și își făcé *conci*. Și punei plin de copcii pă cap. Îngrămădei de de-acele pă cap. Tătă erai înstruțată pă cap, îngrămădită. Și puné multe t'ept'ine colorate, unu lângă altu. În veci fata fecioară o fo cu acele. Și după ce te-ai măritat, ți-ai pus năframă pă cap. Api o vinit mama și o aflat tâte teptinele, copciile cele tâte grămadă pă masă, cum i s-o luat di pă cap.

Vai, săraca mama. Atâta o plâns și s-o năcăjit cu tata. Și socrii i-o chemat la înțăles.⁸

Unii fugeu, da mai rar nu ca acuma. Să ascundéu pân poduri, pe la neamuri din alte sate, prin Breb sau prin Hoteni. Stăteau câte-on dărab, 2-3 zile, o lună. O fo părinți care nu o acceptat și i-o bătut de i-o snopit. Și pe mine m-o bătut tata meu cu cârligu de la fântână, da io tot m-am dus după el. O fo mai sărac, da o fo harnic și ne-am făcut ce ne-o trebuit, nu ne-o fo rău. După aia și tata l-o ibdit c-o fo harnic. Dacă mnirii o fujit înainte, nu avé voie mireasa să poarte cunună pă cap, numa cu pânzătură. Dacă îți puneai ți-o lua preotu. Că te spovedește înainte și tu trebuie să spui. Dacă nu ai fost cinstită, preotu îți spunea: „Să nu zii cu cunună!” După ce ieșea din biserică și-o punea iară pe cap.⁹

Cusutul steagului și a cununii

Mireasa și mirele fac acasă, fiecare face nuntă separat la el acasă. După ce cheamă la nuntă, api tătă lumea vine, cine vré duce zahăr, ulei, ouă și la mire și la mireasă. Și fac pregătiri. Și mirele are un stegar, un verișor, un pretin. Și sâmbătă sara înainte de nuntă, să făcé *cusutu steagului*. Ducé steagu și méré fete și feciori la mireasă. Și mireasa cosă și ea steagu. Trebe să împungă și ié de câteva ori. Steagu îi făcut și mireasa tre să împungă de câteva ori. Are un om din sat steag, Ionu lui Domnițan. Și la el méré tătă lumea după steag. Și stegariu méré cu steagu și mireasa în casă. Api juca steagu în sara ceie, îl juca feciorii și fetele și stegariu în mijloc scutura steagu. Și feciorii îi strâgau la stegari; știi că și steagu are așă un scuturat după dobă, după melodie. Și api nu știéu să-l scuture mulți. Și api le strâga:

⁸ Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer Lucreția Matei, 74 ani, Curtuiușu Mare, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Chi/01/2017.

⁹ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuța Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

Scutură stegar, steagu,
Nu-l purta ca praporu,
De pă un umăr pă altu,
Că de s-a rumpe,
Om fă altu.

Să puné întâie o pânzătură mare, roșie, așă cu colțuri pă margine. Și păstă pânzătura ceie să punéu așă cipci de-a lungu. Așă cipci frumoasă, verzi, albastre, din păr făcute, late cam de tri jedite. Și apoi pă ruda ceie de la steag, că-i o rudă cu care-l scutură, să puné batiste. Erau batiste anume, cusute în tiară, cu ciucalăi, în tăt felu de culori. Să punéu pă lângă ruda ceie de la steag. Și batistele cele le cosă mireasa cu acu, pă rând, de sus până jos, vo 6-7 batiste. Și steagu ăla îl scutura stegariu. Și îl joacă apoi și la cusutu steagului și când mărg la beserică la cununie. La cusut méréu ceterașii și feciorii și fetele jucau. Erau numa mirii și tineretu.

Cununa miresii era mai demult făcută fără șlaier, era făcută numa așa roată. Să făcea din struțuri albe, le făcé o femeie Ileana lu Pleșu. Așé un cerc făcut din carton, după cum îi capu miresii. Și puné pă el struțurile acele și tăt felu puné, împodobé cu flori. Și era struțuri anume cu flori albe. Și api pântre ele să mai punéu și culori de iestelalte. Da odată să punéu cele albe care erau mai mari un ptic și cele colorate erau mai mărunte și le puné roată așă, pă lângă cunună.¹⁰

Mniresăle erau cu cunună cu struțuri, cu gube, apoi cu cojoace. Trebé să ți le pregătești dinainte să ai când ești mnireasă tăt nou pă tine, cămașă nouă, sumnă nouă. Țta era cel mai important drum în viață și trebuie să-l respecti cu ce-i mai frumos. Numa o dată ești mnireasă. În zilele de nuntă se făcea nunta, nu să făcea mniercurea sau vinerea. Cel mai mult să făcé duminica și sâmbăta, mai rar gioia. Druștele o îmbrăcau pe mireasă. Erau câte două, de obicei erau verișoare.

Sâmbătă sara să făcea cusutu steagului. Druștele îi puneau la stegari struț. Să strânjéu femeile și horeau roată pân casă.¹¹

În ziua nunții, înainte de-a pleca la cununie, se luau iertăciuni la mireasă:

Tu, mireasă, draga mé,
Înainte de-a pleca
La popă a te cununa
Cheamă și părinții tăi
Și le-nchină și la ei.
Și le spune să te ierte

¹⁰ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

¹¹ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuța Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

Mâni la prânz să nu te-aștepte
C-or pune prânzu pe masă
Și tu îi lipsi de-acasă.
Mireasă p-aiesta drum
Dă, Doamne, înt-on ceas bun
Să răsără-n calea ta
Binele și ticneala.
Să nu trăiești cu năcaz
Nici cu lacrimi în obraz.
De nu-i trăi cu năcaz
Îi avea ruji în obraz.
Cu năcaz dacă-i trăi
Ruja ta s-a ofili.

Mireasă p-aiesta drum
Dă, Doamne, înt-on ceas bun
Să răsără-n calea ta
Binele și ticneala;
Să răsără-n a ta cale
Să nu știi de supărare.
De nu-i trăi cu năcaz
Îi avé rujă-n obraz
Cu năcaz dacă-i trăi
Ruja ta s-a veșt'ezî.
Mnireasă, struț din fereastră
Tânără t'e duci de-acasă
Și te duci noră pă sate
De părinți tăi departe
Că nu să poate cântări
Pă străini cu părinți
La părinți greșești o sută
Ei te iartă și te uită;
La străini greșești o dată,
Nu te uită, nu te iartă.
La străini mânuri de foc
Și gură să n-ai deloc
De-ai lucra noapte și zi
Tăt nu i-ai mai mulțămni
Mireasă ca o crăiasă
Spune-mi unde meri de-acasă,
De-așe mândru te-ai gătat

Ca o fată de-mpărat.
Meri la joc, ori a cânta,
Ori meri a te cununa.
Mireasă, părinți tăi,
Gioacă lacrimile-n ei
Dacă te duci de la ei.
Mă-ta ta îi supărată
C-o avut numa o fată.
Părinți tare ar vrea
Ca să fie-nt-on ceas bun.
Bine-a fi pă a ta cale
Să nu fie supărare.

Zi-mi ceteraș de strâgat
Să văd dacă n-am uitat
Zi-mi pă struna cea mai deasă
Să zâc mulțam la toți din casă
Și vă mulțumesc cu dor
Că mi-ați intrat în ocol
Nu v-om rămânea datori.

La mire:

Greu îi doru de părinte
Nici nu se cumpără, nici nu se vinde
Da-ar ști toți pruncii
Ce păcat îi a greși
Și-ar pune pă limbă foc
Și nu ar greși deloc.
Num-atunci pruncii ar ști
Când pă lume n-or mai si
Că-i păcat a le greși.¹²

Mersul la cununie

Méru după nănași cu ceteră și cu dobă. Erau câte doi nănași, oameni lotri o fo numa care știau să te îndrume pe un drum bun. N-o fost hieicine nănași. Dacă se certau finii, nașii

¹² Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

trebuiau să-i împace. Erau ca și al doilea părinte.¹³

Înainte de a pleca la biserică, închină mirele și își cere iertare de la părinți: *Dacă v-am greșit, vă rog, să mă iertați, că nu-i nime să să nască, la părinți să nu greșască. Vă mulțumesc că m-ați crescut și mi-ați făcut de tate. Nu-i nime ca să crească, la părinți să nu greșască.*¹⁴

Mai demult, nu făcē tātă lumea nuntă mare, făcē nuntă mai mică și chema vecini, neamuri și atât. Și era mirele fără steag și mireasa fără cunună, cu pânzătură. Și mai demult miresele erau îmbrăcate cu gubă albă cu bdiță mai multe pă ié. Și zăcé că-i bine să sie cu gubă cu bdiță, că apoi or si gazde.

Când mere la cununie, îi pune la mireasă sare în păpuci. Și o fată care era verișoară bună cu mireasa, presăra nainte până la biserică, sare înaintea miresii. Și înaintea mirelui era o verișoară care îi presăra și lui sare și îi punē și în păpuc. Și lumea să strânge și la mire și la mireasă, mai mult feciori la mire și fete la mireasă. Și fac pregătiri. Și în ziua nunții pornēu spre biserică și mirele și mireasa.¹⁵

La biserică se mergea pe jos dar fără strigături și fără muzică. Doar la biserică îi aștepta fanfara. Și la căminul cultural era orchestra.¹⁶

Dacă eu am fujit și dacă am stat cu bărbatu înainte de cununie, eu anume mi-am făcut jolj albu și cu mătase cusută pă el. Să fie *nealcăș*. Și io m-am cununat cu *jolj*, nu cu balț. Care nu fuje și făcē cu treabă bună, nu sta laolaltă până după cununie, aceie s-o băgat în biserică cu balțu (voal). Jolju era o năframă albă, ț-ai legat-o în cap și ai fo mnireasă.¹⁷

Dacă era nunta ”p-olaltă”, laolaltă, atunci méré la mnireasă și giuca tātă noaptea și mânca. Cu ospătu.¹⁸

Mireasa pleca la cununie cu alai. Înaintea bisericii se întâlnea cu mirele. Preotu îi întreba dacă se căsătoresc din voința lor, nesiliți de nime. Da o fo o nuntă din Glod când s-o dus în biserică și când o întrebat-o popa pe mireasă dacă din voința ei se căsătorește, o zis: „Nu, că mă silesc părinții”. Și n-o vrut s-o cunune popa. O plecat mirele înapoi în Glod da nici ei nu i-o mers bine. O mai fost o nuntă de-o fo siliți, era unu „de-a lui Pintioc”. Tāt o silit-o pă mireasă să se mărite. Mirele o vinit din Giulești cu cară, cu stegari și mireasa o fo îmbrăcată și s-o ascuns în pod. S-o dus mirele înapoi da și ié s-o smintit de cap.¹⁹

¹³ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

¹⁴ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

¹⁵ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

¹⁶ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Marc, 58 ani, Băiuț, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2016.

¹⁷ Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer Lucreția Matei, 74 ani, Curtuiușu Mare, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Chi/01/2017.

¹⁸ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

¹⁹ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M.,

Nunta propriu-zisă

Dacă vrei să fii tu în față, să conduci în casă, să treci înaintea bărbatului când ieși din biserică. Da nu trebe să faci așa ceva c-ăpi tăta viața tu trebe să găzdești. Bărbatu trebe să pășască înainte, lui i se cade să găzdească. Așa se zicea demult. Se zicea: „Te vâra și te du tu înainte”. Apoi zăce că-și puneau miresele grâu în sân înainte, să nască mai ușor.²⁰

Să cunună și api mărg împreună la mire acasă. Mirele are 2 fete de druște și mireasa are 2 feciori de druște. Cam pune mai mult neamuri sau și pretini. Când intra mnirii, când zin de la beserică, înaintea căsî făcă țăți feciorii roată și jucau *Feciorescu*. Și mirii erau în mnijloc. O femeie sta sus în șatră și țapa grâu:

Eu țap grâu, nu țap săcară,
Mirele-i de ziță mare,
Eu țap grâu, nu țap ovăz,
Mirele-i de neam ales.
Și pă miri așé-oi țapa,
Să le fie dragă lumea,
Cum mi-i mie cetera.

Și zăce cu ceteră, este anume zăcală, melodie de țapat grâu. Și feciorii tăți roată, ieu clopurile-n mână și așa joacă. Și femeia aruncă grâu păstă tăta lumea:

Țăpați măi, feciori, clopu,
Să vă-mpărtășc norocu.

Și după ce gată de străgat, aruncă grâu pă miri și străgă: „Noroc, noroc!” Tăta lumea străgă. Stegariu intră în casă, înconjoară și el cu steagu, de trei ori masa. Méré mirele cu mireasa și cu stegariu înapoia lor și cu nănașii. Mirele apoi ié steagu și-l așază sub grindă, cum era demult căsăle cu grinzi de lemn. Amu îl pun la ușa căminului.

Acuma merg cu tot alaiu la cămin. Mai demult mergeau la casă. Acolo să țapa grâu. Îi aștepta o socăciță și druștele și să țapa grâu:

Io țap grâu, nu țap ovăz
Mnireasa-i din neam ales.
Io țap grău grăului
Voie bună mnirelui,
Voie bună și năroc
Și la anu un boboc.

Dosar Nr. 02/MM/2016.

²⁰ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/MM/2016.

Mai demult erau anume nănași, numa câțiva în sat. Erau vo 4 oameni mai înstăriți și pă aceia îi chema tăt satu. Fratele meu Vasile o fo așa la multă lume nănaș în sat. Așa să și chemau: nănașu de pă Poduri ori nănașu din Gruï.

Ca *pomninoc* (dar de nuntă), demult méréu cu *cane* de grâu, cam 6 kile de grâu, le punéu înt-o traistă. Luau traista și méréu fetele la nuntă. Feciorii ducéu horincă ori dacă n-avéu horincă, ducéu bani. Așa s-o dus. Și api trăistile rămâné la miri până în ceie săptămână. Méré fetele și femeile după ele și și le ducéu acasă.

Făcéu *țâpoi* și îi punéu pă masă și în fiecare împlântau un miez de verdeață. Până viné mirii de la beserică. Și api când vinéu, să luau țâpoui și să puné mâncare. Erau puși țâpoui așé roată pă mese. Și să tăieu, că era pâine de casă și să mâncau. Pă miri îi așteaptă cu 2 țâpoi, mama mirelui sau mama mireșii. Și să țân unu înt-o mână și unu înt-alta. Și să dau așa încrucișat și să zâce:

Eu vă dau pâine,
Dumnezău vă dăie bine,
Eu vă dau țâpoi,
S-aveți năroc și voi.

Și mirii luau țâpoui în mână și înconjurau masa cu ei în mână când zinéu de la beserică. Înconjurau mesele mirii, nașii și stegaru. Și apoi intra tăt lumea la mesă. Dacă mireasa méré de noră, să ducéu după cununie la părinții mirelui. Dacă méré mirele de ginere, méréu la mireasă. Și acolo făcéu nunta. Și după miezu nopții, méré mirii dincolo, la ceilalți părinți, că era nuntă și dincolo.²¹

Pe la mijlocul petrecerii de nuntă nuntașii se îmbrăcau de *moșcure*. Se îmbrăcau bărbații în mireasă, femeile în mire, femei îmbrăcate de nănaș mare și făceau dansuri și nebunele. Jucau tot felul de dansuri și veneau cu cratițe și oale și băteau și unii și alții. O dată o intrat și cu căruța cu măgaru în cămin. Se păstrează și astăzi. Se îmbracă tineretul și dansează în jurul mirilor. Și îi iau și pe miri la dans. Noaptea se fură mirele și mireasa. Și nașii trebuie să-i plătească. A doua zi duminica se ținea contranunta. La nuntă serveau cavalerii de onoare și bucătăresele. La contranuntă serveau mirii, nu mai veneau socăcițele. În Băiuț meniul și demult era tot ca acesta de azi: aperitive, cârnați cu muștar, cartofi piure cu friptură, sarmale, prăjituri, torturi. Erau câte 20 de torturi în afară de cele de la mire și mireasă. Și își ducea lumea și acasă. Se făceau mâncăruri tare bune. Am trăit tare bine împreună, români, maghiari și polonezi.²²

Nașii mirelui mergeau la mire acasă în ziua nunții. Nașii miresei mergeau la mireasă acasă. Mirele venea cu alaiul la mireasă, cu muzicanți și o cerea. Demult, aici aveam formație care mergea cu ei și la biserică îi aștepta fanfara minieră. La mireasă acasă era

²¹ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

²² Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Marc, 58 ani, Băiuț, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2016.

Alai de nuntă din Oncești; foto: colecția Corina Isabella Csiszár

îmbrăcată o mireasă mică, o fetiță. Mireasa era ascunsă. Și alaiul mirelui sosea la casa miresei și își motivau în versuri venirea. Și era prezentată o mireasă mică. Și pe urmă aduceau niște babe. Și la urmă aduceau mireasa. După cununie se mergea la cămin unde se ținea petrecerea. La intrare îi așteptau cu pâine cu sare și intrau la masă. Când se ieșea din biserică se arunca cu bani la copii.²³

Am făcut nunta la Lăpuș și am venit în cocie la Poiana Botizii și am continuat nunta. Noi cu soțul în cocie și restul cu carăle. Și am venit aici unde o fo pregătire mai mare că o fo mai înstăriți. Aici o făcut poprici umplute, varză, prăjituri. Și o venit socăcița aicia și o băgat lumea după masă. Le-o pus băutură, mâncare, o fo tri zâle tăt nuntă. Și api să striga la nuntă:

În cel vârvuț de Gutâi
Mândră gredină-ndrăgi
Când era gredina verde
Mere mama și o vede.
Mama zice că m-a da,

²³ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Marc, 58 ani, Băiuț, din Arhiva C.J.C.P.C.T. MM., Dosar Nr. 01/L/2016.

Eu atunci m-am pus în lut
Și cunună mi-am făcut.
Și am pus-o-n râu afară
Să o suflet vânt de vară.
Să o sufle vintile
Să-i saie semințale.
Pân toate grădinile.

Măi, fete și măi feciori,
Răsăriți ș-a mele flori,
Răsăriți și le udați
Și la feciorași le dați.

Nănaș ca a meu de mândru
Numa-n munte este-un țandru
Nănașu ni-i frumușel
Și mi tare drag de el.²⁴

De la cununie să duceau la masă. Tot tineretu. Da un bătrân n-ai văzut între ei. Tătă lumea mergea la cununie, da la masă numa tineretu. Da mergei și stai pă de lături și te uitai la tineri. Și după masă era danț până sara. Pă când era pă sară, să duceau bătrânii. Așé zâcé bătrânii, da era soț și soție, de toate vârstele. Mireasa avé haină albă și *balț* cumpărat, lung, da fără trenă. Și nunta bătrânilor era până dimineața. Noaptea n-ai văzut un tânăr între bătrâni. Pă dimineață mergeau cu nănașii acasă. Chemai câți ai vrut. Și mergea lumea la nănași acasă. Demult, să făcea nunta separat, la mire și la mireasă acasă. Demult, erau blide de pus la grindă în casă. Și acele le cerei împrumut. Dacă dumneata ai fost socăciță la ospățu cela, ai luat coșu în spate, încă cu vo 3-4 după tine ș-ai umblat ș-ai strâns linguri, blide și furcuță. Ți le lua femeia de pân casă. Ți le-o pus în coș și mergea să și le aducă înapoi. Așé să făceau nunțile, în căs. Să chemau socăcițe și făceau mâncarea. Era cozonac. Și api tăie care ce avé: porci, vițâl, vacă. Făcé purcei, tăie găini și băga acolo de levișă. Și puné cartofi cu carne, picioici frecate. Api să juca găina. Atâta de fain o găta nănașa cé mare găina. Aprindé și țăgară și îi puné la găină în clonț. Zâcé ceterașu fain și horitoarea juca găina și horé cele mai bune horitoare:

Uiuiu, găină sură,
Ieri ai fo pă după șură
Ș-amu ești cu banu-n gură.
Uiuiu găină grasă,
Ieri ai fo pă după masă
Ș-amu ești în blid pă masă.

²⁴ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/L/2016.

Atâtea prostii zâc și de nănași și de miri.²⁵

Se făcea jocu găinii. Să pregătea găina frumos, o frijém, o umplém, puném verdeață pă ié și niște harasturi și făceam zgardă de gogoășe pe care le coceam în oloi. Mérém căță nănași cu ié și ziceam:

Găinuța mé cu creastă
Mândri nănași îs la masă
Tăț îs mândri și bogați
Și toți îs salariați.

Vai, săracu nănașu
Cum să uită ca uliu
Și la mine și la ié
Nu știu care i-om plăcé;
Și la ié și și la mine,
Care i-om plăcé mai bine?!

Nănașu poate vidé
Că și io am cheltuit cu ié
Că pă zgardă și pe cercei
Am dat bani de doi d'ițai.
N-am avut lemne pălite
Că-s pădurile oprite.
Pân pădure-s iagări rai
Și să dau după femei.
Și după mine s-o dat
N-o cătat că am bărbat
Pântr-on lemn putregăios
Tăt o zâs să mă pun gios;
Pântr-un lemn de cot'itură
Tăt o zâs să-i dau o gură.

Să trăiești nănașă mândră
Lasă-l pă nănașu-n t'indă
Că nimnică nu i-oi fa
Numa oleac' l-oi săruta
Că-s bătrână și-s cărunță
Da-mi place să strâg la nuntă.
Păru-n cap mi-o cărunțat
S-o dus vremea de ibdit.

²⁵ Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer Lucreția Matei, 74 ani, Curtuiușu Mare, din Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Dosar Chi/01/2017.

Găina-i friptă-n unsoare
Și nănașa n-are poale.
Că și le-o uitat în pat,
Pă nănaș dezbrăcinat.

Și la feciori le ziceam. Dacă nu te huleau, le ziceai mândru. Dar dacă ei te-o hulit,
tot felu ai strigat:

Niciunu nu strâgați
Că nu sunteți voi nănași
Că a vost capu vi-i ciur
Sărutați găina-n...

Ei răspundeau:

De când ai zinit,
Pute-n casă-a cal perit.
Nu ți-i fiartă, nici ți-i friptă
Numa cât ți-i pârjolită.
Nici ți-i friptă, nici ți-i siartă
Numa oleacă ți-i undată.

Nănașii plăteau găina. Nănașa o împărțea, dacă vroia, dacă nu, și-o ducea acasă.

Să făceau strigături și la socri:

Soacră mare, soacră mică
Ai grijă de ginerică
Când a face mămăligă
Ai grijă să nu se frigă
C-a ta noră-o făcut școală
Și n-o stat cu nasu-n oală.

Să trăia socru cel mare
Că-și duce t'ieptânătoare
Pă unde l-a t'ieptăna
7 ani nu l-a mânca
Că pădut'ii nu s-or fa.

Tu, mireasă, draga mea,
Ascultă-mă dacă-i vré

Socră-ta dac-a si ră
Mătură casa cu ié.
Și-așa să-i tragi câte-on pumn
Să gândea c-afară-i tun.²⁶

Îmbălțuitul miresei

Dimineața să făcă *dezvăluirea miresii*, îi ié cununa la mireasă. Nănașa îi ié cununa și îi pune batic în cap. Dintâie nu lăsa mireasa să-i puie batic și începé să plângă. Și apoi îi strâga:

Mireasă, cununa ta,
Pune-o-n cui să te jelea,
Să te jălea batâr o lună,
Nu ai fo fată nebună,
Să jelea batâr un an,
Nu ai rușinat șohan.

La mire îi strâgă:

De-ai avut drăguță,
Pune-o de obdeluță
Și te-ncalță la pticioare,
Ai mireasă ca ș-o floare.²⁷

La 12 noaptea se aducea tortul și mireasa se dezbracă de rochia de mireasă și își ia o rochie mai simplă. I se ia vâlul de pe cap.²⁸

Dansul miresii să făcea la ospăț. Dimineața când o-nvălă, atunci horeau femeile. Nănașile își duceau câte-o litără de horincă la ospăț, îi înt'inau. Îi luau cununa și-i dădeau atâtea pânzături câți nănași erau: de erau doi nănași, două pânzături. Stegaru stătea cu steagu iar o nănașă îi lua cununa, o-nvălă cu baticu. Mireasa arunca pânzătura de tri ori pă steagu iar a treia oară îi făceau semnu crucii pe cap, o sărutau și o-nvălău. Pânzăturile erau verzi, albe, galbene, roșii. Femeile horeau:

²⁶ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/L/2016.

²⁷ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

²⁸ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Marc, 58 ani, Băiuț, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2016.

Tu, mnireasă, ce-i cu tine,
Nănașile nu-ți vreu bine
Pântr-o cârpă neagră
Din fată, te-or face babă.

Ai zinit la soacră-ta,
Rându-n casă nu-l muta
Că-i vidé că bine-i fa.
De-i lua on blid din cui
Iară-i pune-n locu lui.
Că la soacre așa le place
Din pt'icioare să pășești,
Din gură să nu grăiești;
Din pt'icioare să meri iute,
Din gură să nu știi multe.

Tu, mnireasă, draga mé,
Să ai grijă de bărbat
Ca de ochii din cap
Nu-i da blidu nespălat
Nici lingura de sub pat
Că ț-a da cu ele-n cap.

Mai demult mnireasa își giuca cununa după ceteră. Îi păré rău după fet'ie. Giocu mniresî să făcea noaptea, după ce se lua masa. Se striga:

Cine n-a giuca mnireasa
La vară nu-i taie coasa.

Să puneau bani în blid și să giuca. Apoi cât i să strânjă. Să strâgau și prostii:

Vai, săraca mireasa,
Oare unde s-a culca
Pă rudă ca găina
Da câinele de cocoș
Tăt vré s-o oboare jos.

Vai, săraca mireasa,
La noapte unde-a înnopta
Pă rudă ca găina

Da câinele de cocoș
Tăt vré s-o doboare gios.²⁹

Zestrea miresei

Zestrea o ducéu cu carăle. Puné tăt, covoare, cerge, dună, perine, tăt puné pă car până sus, așa era caru de plin. Tăt puné zestrea și lumea zâcé: *Uită-te, ce zestre bună o adus și câte*. Și apoi lega de car vacă ori boi ori ce avé, lega după căruță și méré. Asta să întâmpla după nuntă. În noaptea nunții méré numa mama miresei și îi ducé așternut la mireasă, pernă, dună, pătură, lipideu; știi să aivă să doarmă în așternutu ei, nu în a mirelui.³⁰

O fo miri la care le-o dat țoluri pă pat și șterguri, fețe de masă, pă care le-ai pus pă după blide și perdele și orice. O fo la care nu le-o dat mă-sa sau că n-o avut de unde le da. Nu i-o putut face mă-sa. Și i-o dat lumea de tăte. Eu am țesut în război și i-am dat la fată. Punéi pă tăt locu, atâta ț-ai înștruțat casa. Eu la fată i-am dat 12 lipideauă țesute în război cu cipcă lată făcută de mine. Fețe de masă și lipideauă țasute în coște. Acele să zâce că-s de sărbători. Și ce știu eu, câte țoluri și covoare i-am dat. S-o mirat cuskra când le-o dus fata acolo la ea. Atunci mult șidei și cosăi și țesăi la loampă. Îmi puneam scăuneșu pă lădoi să fiu mai sus, mai su loampă.³¹

²⁹ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/L/2016.

³⁰ Culegător Corina Isabella Csiszár, performer Maria Rednic, 72 ani, Oncești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 01/L/2017.

³¹ Culegător Maria Mirela Poduț, performer Anuță Ciceu, 74 ani, Budești, din Arhiva C.J.C.P.C.T. M.M., Dosar Nr. 02/L/2016.